

87811

Har då detta arbete givit några resultat? Man kan svara både ja och nej.

Viljan och strävan att bevara, skydda, vårda och försköna den natur, där vi leva vårt dagliga liv ha nu blivit tämligen allmänt spridda. Men ingen skulle våga påstå, att situationen är sådan den borde vara. Det är naturligtvis sätillvida bättre, att ett stort antal svenskar nu äro medvetna om att dessa strävanden äro riktiga och att man på en del håll anser det vara nödvändigt att sätta ett särskilt namn på dessa strävanden, landskapsvård.

Den propaganda för bättre hyfsning i det personliga umgänget med hemnaturen som i trettio år utgått från Svenska Naturskydds-föreningen har också burit frukt i många avseenden. I scoutlagds-finnes numera bestämmelsen att en scout skyddar naturen, pressen är i än högre grad än tidigare nästan enigt samlad för att hjälpa till med denna propaganda och intresset för dessa frågor har blivit så stort att man stundom vill betrakta denna verksamhet som en fristående arbetsuppgift, naturvård och naturvett. I skolorna har man på vissa stadier infört naturskyddet, åtminstone i teorin. Beklagligtvis måste man dock erkänna att ännu större delen av den ungdom som lämnar våra skolor knappast fått någon ledning för att i detta hänseende bli hyfsade medborgare i ett kultursamhälle. På det hela taget är dock situationen avgjort bättre, men målet är alljämt långt avlägset.

Arbetet med att vårda vardagens landskap, skapa friluftseser-vat och lära våra medmänniskor aktning för svensk natur i alla dess former är alljämt föreningens huvudsakliga arbetsuppgift. Att år för år dragga samma sak, om och om igen, är inte särskilt stimulerande, varken för den som gör det eller för läsaren-åhöraren. Den dagliga gärningen är monoton och intrycket för den oinrigde blir lätt det att arbetet i hög grad knytes till det speciella eller det nya. Det är ju nyheterna som kunna glädjas åt det största intresset och det är dem man minns.

Att föreningen under året sånt ut många tiotusental anslag och allmänna uppmaningar, att notiser och större artiklar tryckts i några miljoner exemplar i dagspressen, att man genom föredrag sökt väcka åtskilliga tusental människor till aktning för svensk natur är vardagens arbete. Detta arbete, som aldrig får avstanna, är dock endast en droppe, som så småningom, droppe efter droppe, skall urholka stenen.

För trettio år sedan började föreningen droppa systematiskt. Vi måste dock ha klart för oss att om icke vårt land skall bli förött innan dropparna verkat, måste vi intensifiera vårt arbete. Hur skall nu detta gå till? Om det skall bli någon varaktig förbättring måste den allmänna hyfsningen läras i våra skolor. Det skall vara lika klart för alla att man inte skräpar med ute i markerna, rövar blommor och fågelägg och bryter sönder skogen, som att man inte spottar på golvet, slår sönder möblerna och river ned gardinerna hos den man gästas, och för att detta skall nås måste skolan tråda in. Om vi icke få en regionplanering av vårt land så blir det också omöjligt att bevara tillräckligt stora markområden i tätbygdernas närhet, detta som för trettio år sedan med goda skäl kunde betecknas som ett livsintresse för alla tätbygders invånare. Men om detta skall kunna förverkligas, det beror först och främst på föreningens egna medlemmar. Vill icke föreningen själv, d. v. s. medlemmarna offra något, då kan man inte begära att andra, som icke ha ögonen öppna för vad som står på spel, skola göra något. All verksamhet kostar pengar. Ju större medel vi ha desto mer omfattande blir verksamheten.

Vilja icke föreningens medlemmar värva flera och vilja de icke, även om det skulle innebära uppoffringar, skänka föreningen sitt stöd i form av arbete och pengar, då måste vi säga att de trettio årens ansträngningar varit förgäves.

För att förstå vårt ansvar kunna vi försöka tänka oss ett Sverige, där vi icke få röra oss fritt i skog och mark och där blommor och fågelsång äro helt borta från vardagslivet. Ha vi tänkt den tanken, så tror jag att arbetet i framtiden skall få större möjlig-heter och icke misslyckas.

Något om Sveriges vertebratfauna under 1943.

Sammanställt av
KAI CURRY-LINDAHL

Däggdjur.

Trots den hårda beskattning *algen* varit utsatt för under de senaste åren har Sverige alljämt den största älgstammen i Europa. År 1942 skötos sammanlagt 12 632 älgar, vilket var c:a 800 färre

misskänd. Han tillvitas allehanda skadegörelse, som kanske något enstaka ex. verkligen gjort sig skyldig till, men som sedan alla representanter för arten få lida för. Man får hoppas att G. NORRINS undersökning ger ett sådant resultat, att det kommer grävlingens belackare på skam.

Vargen är ju i vårt land ofredad året runt och kommer säkerligen att så förbli under evärdliga tider. Vår svenska stam är nog ej så stor, men genom att vargar stundom komma till Sverige österifrån ha vi möjlighet att alljämt kunna räkna vargen till vår fauna. Under 1942 skötes 12 ex., samtliga i Norrbottens län, vilket visar, att vargen är i det närmaste slut i de mellersta och södra fjällen.

Fjällräven tycks genom fridlysningen ha överskridit den kritiska gränsen i fråga om antal. En viss ökning synes avspeglad sig i inkomna rapporter, men denna ökning kanske blott är skenbar beroende på, att fjällrävarna under det gusgarfatiga 1943 varit i rörelse mer än vanligt och besökt trakter, där de annars sällan iakttas.

Björnen har genom det sista årets diskussioner angående totalfredningens berättigande stått i förgrunden. Genom skärpt kontroll av skinnberedning samt intensivare bevakning av jakt-poliser har man fått en riktig bild av antalet skjutna björnar under senare år. Den officiella statistikens uppgift 1938 ingen fälld björn, 1939 3 ex., 1940 1 ex., 1941 2 ex. och 1942 12 ex. Genom det material, som nu står till förfogande torde följande minimiantal ha fällts enbart inom Norrbottens län: 1938 8 ex., 1939 8 ex., 1940 6 ex., 1941 7 ex. och 1942 9 ex. Alltså sammanlagt 38 ex.

Några definitiva siffror för årets jakt föreligger ännu icke, då detta skrivs, men respektive länsstyrelser ha preliminärt uppgivit följande antal fällda björnar under 1943: i Norrbottens län 10 ex. (därav tre ex. på uppdrag av länsstyrelsen), i Västerbottens län 2 ex. och i Jämtlands län 1 ex. Summa 13 ex. Hjärtill får man med visshet lägga ett antal skjutna ex., som ej rapporterats eller som skjutits under olaga tid. Som exempel härpå må anföras, att det f. n. pågår en process mot en skinnhandlare i Jokkmokk, vilken under de fem sista åren mottagit 22 skinn av illegalt fällda björnar.

En mer detaljerad redogörelse för björnfrågans läge kommer att senare inflyta i denna tidsskrift.

Som faunistisk nyhet kan nämnas, att björnen observerats vid Transtrand, Dalarna, där han under vintern haft sitt ide.

En *delfin* anträffades på Orust, Bohuslän, där han levande hade blivit uppspolad på stranden. Han dödad med bajonett (!) av en hemvärnsmän. På över 90 år har ej någon delfin iakttagits vid svenska kuster. En avgränsning av det tagna ex. är f. n. under arbete på Naturhistoriska Museet i Göteborg.

Däremot har den närliggande västisen flera gånger påträffats vid västkusten. Så även i år av B. HANSTRÖM, som fann skelett-delar vid Stenings strand, Halland, den 28/8 (Fauna och Flora).

Fåglar.

Beträffande detaljerade upplysningar om den svenska fågel-faunan hänvisas till den av fågelsektionen utgivna tidsskriften »Vår Fågelvärld». Här skall endast i korthet lämnas en mera summarisk översikt över de iakttagelser, som gjorts, och de förändringar, som inträtt under året.

Nya fåglar i svensk fauna.

Under året ha två fåglar för första gången observerats i vårt land. Den *melkanuropetiska* eller *västjörnska blåskaken* anträffades av E. ROSENBERG i juni vid Oset, Närke, vilket tidigare meddelats i en artikel i »Sveriges Natur». På annan plats i detta nummer lämnar G. KLINCK en närmare redogörelse över ett fynd av *dröng-ur*, även den ny för Sverige.

Sällsynta gäster.

Utan att tillhöra gruppen av regelbundna svenska häckfåglar räknas vi sedan gammalt med en rad fåglarter, som närmast böra betraktas som tillfälliga gäster. Även i år ha flera iakttagelser kunnat göras över sådana fåglar.

En *svart kertes* uppehöll sig mellan Skanör och Falsterbo under juni—augusti. Den *smalindade nätkräkan* iaktogs i oktober vid Ölands Södra udde (C.-F. LUNDQVIST). *Mindre flugsnappare* sågs i slutet av april vid Raabo i Uppland (K. KOLTHOFF) och sjöng i början av juni vid Genarp i Skåne (G. OTTERLUND) samt iaktogs vid Ölands Södra udde i oktober (C.-F. LUNDQVIST). *Gräs-*

hoppstängaren, som ju numera är en regelbunden eluru sällsynt svensk fågel, vars bo alltiämt återstår att finna, har även i år observerats på flera nya lokaler. Sålunda uppträdde arten vid Garnsviken i Uppland, vid Oest i Närke (E. ROSENBERG), vid Skara i juni (P. O. SWANBERG) och vid Hammarsjön gjordes det första Skånefyndet (C. RAMEL). Arten har även iakttagits vid Falsterbo i september (G. SVÄRDSON) och under sommaren på södra Öland (S. A. MELLQVIST).

Några märkliga observationer över gästande rovfåglar ha även gjorts. En gammal hona av *ajfen/alk* erhöles sålunda för uppstoppning från Igneberga i Skåne den 11/5 (S. LINDER, Fauna och Flora). Under höststräcket vid Falsterbo iakttoges flera sällsynta arter och i september sågs en brun glada vid Ölands Södra udde (R. BOLLYVIK).

En flamingo visade sig i somras vid Löddeköpinge, Skåne, (C.-F. LUNDEVALL och G. RUDENBECK) samt senare vid flera punkter på Skånes och Hallands kust. Fågeln hade tidigare visat sig i Danmark (F. SALOMONSEN). Möjligen stannade flamingon från Høgenbecks zoologiska trädgård i Hamburg, som kort tid innan fågeln upptäcktes i Danmark, hade blivit bombarderad. En *prutigåsa*, som är regelbunden sträckfågel utmed vår ostkust, vistades under hela sommaren på Gotland (N. NORÅREN). En *rostand*, tydligen vild, observerades i Fotövrigen i Skåne den 12/8 (C. RAMEL, Fauna och Flora). Tidigare hade antagligen samma exemplar setts i Danmark (F. SALOMONSEN). Det tredje fyndet i Sverige av *terekämpa* gjordes i år i maj på Flommen, Skånör (G. OTTERLIND, Fauna och Flora). I oktober iaktogs *bröststjärtad labbé* vid Beijersbaran på Öland (C. ENZELSTRAM). I Västerbotten har tretåig mås observerats på tre ställen: vid Vilhelmina och vid Jörn (S. HANSSON, Svensk Jakt) samt vid Saxfjället (R. BOLLYVIK).

Sällsynta häckfåglar.

De sällsynta häckfågelnas brukna ådrags sig ett alldeles särskilt intresse från naturskyddshäll. Det gäller ju att försöka bevara de naturliga betingelser, som finnes i vårt land, för att få sporadiskt häckande fåglar att bli regelbundna medborgare.

Två *sommaryllängor* sågos vid Trolle-Ljungby i Skåne i maj

(C. S. SCHLYTER, G. SÖÖREN, Fauna och Flora). *Guldkämpingen* har även i år uppträtt vid Falsterbo. Ett *härffågelpar* har häckat vid Råmen i Värmland med en flygs unge som resultat (L. HOLMBAEKE). Under våren sågs en härffågel i Skåne (F. KÖHLER) och i Åskeryd i Småland observerades härffågeln under sensommaren och hösten (I. CASSELL). En *torrnuggla* blev tagen av en katt så långt norrut som i Floda i Dalarna i maj (G. INGERITZ, Fauna och Flora) och fem ex. från Skåne ha inlämnats till uppstoppning (L. ANDERSSON). Enligt meddelande till G. DARL har en svart stark iakttagits vid Hörby i Skåne i juni. P. ROSENTRUS anser, att alla tecken tyda på, att *rödrommen* häckat i sjön Floden, Södermanland, även om boet icke blev funnet. Rödrommen har under våren även hörts i flera andra sjöar såsom Hammarsjön (C. RAMEL, U. POSS), Hornborgasjön, Tåkern, Garnsviken (C. RAMEL, U. POSS) och Tämnaaren. (S. A. MELLQVIST). Vid Ölands Södra udde sågs i ex. under hösten (C.-F. LUNDEVALL).

Genom P. O. SWANBERGS pågående undersökningar ha nya häckningslokaler för *nötkräkan* blivit kända. På grund av matbrist har i år nötkräkan tringats söderut, varvid — trots totalfridlysningen — ett större antal ex. blivit skjutna. *Grärläns* häckade även i år vid Tabergsån (enligt meddelande till K. VON ESSEN), men däremot icke vid Huskvarna, då förf. i april besökte lokalen. Den 19/7 fann emellertid S.E. FORSSELLS i ex. där. Det var säkerligen blott ett tillfälligt besök, ty E. SWAN, som bor strax intill Huskvarneån, har under året icke sett några grärlor. *Kärrsångaren* har blivit funnen vid Falkenberg (K. G. WINGSTRAND), den nordligaste fyndorten i Västsverige. *Rångtrast* har iakttagits i Askimberget, Västergötland (C.-F. LUNDEVALL). Utanför det kända häckningsområdet i Skåne — där ett par ären i år häckat vid Falsterbohus — har en hane av den *svarta rödsjöarten* setts på Grönsjär i Stockholms skärgård den 28/4 (K. JANSSON, Fauna och Flora) och i mitten av juni i Göteborg (G. KIRKÉN). *Kungsstikaren* har ökat något efter de kalla vintrarna. Ett ex. har observerats vid Norrhammar i Småland i januari (enligt meddelande till A. BERGQVIST), ett ex. vid Sjö, Uppland, den 11/4 (S. BANÉR), ett par vid Strömerun, Småland (S. LARSON), ett ex. vid Mörrumsån, Blekinge den 21/4 (N. LANDOEN), ett ex. vid Önan, Västergötland, den 23/4 (C. A. FRÅNDÉN) och ett ex. vid Snäckgårdsbaden, Gotland, den 26/9 (N. NORÅREN). En redo-

görelse över kurs för harens förekomst i Sverige kommer att lämnas av G. OTTERLIND i Vår Fågelvärld.

Mindre kerrhöken har i år icke häckat på sin gamla lokal, Skåners Ljung. Glädjande nog ha däremot fyra par haft bon på Öland (C. EDELSTAM, U. POSS och C. RAMEL) samt ett par på Nynö mosse i Skåne (G. NORDBVIST, Fauna och Flora). *Hesperoparet* vid Väneri, som under 20 år icke fått några ungar, hade i år ett rödfåg. som honan ruvade mer än två månader (N.-G. KARVITZ). Sällra underrättelser meddela, att ett nytt havsörnpar slagit sig ned i Småland. Östergötlands enda kända par av den fridlysta fågeln har skjutits.

Den *våra storkens* framtid i Sverige verkar i. n. problematisk. N. NORRÉN har meddelat följande nedläsande siffror för året: fem par häckande, varav endast ett par (vid Flyinge) fick ungar, 2 st., fyra bon beboddes av enstöringar. Hela antalet storkar beräknas till 16 st. mot 28 föregående år. Av den fridlysta *söngsvanen*, som är en sällsynt häckfågel i nordligaste Sverige, blövs under vårflyttningen, då fåglarna rastade vid Tornas träsk, ej mindre än ett 40-tal ex. skjutna (S. J. A. SWANBY). En invasion av *snattsvanor* har i år ägt rum, varvid häckning förekommit på flera lokaler. Här om kommer en redogörelse av G. SVÄRNSON att publiceras i »Vår Fågelvärld».

Landets största bestånd av *rödperor* torde finnas vid Hamnar-sjön i Skåne, där G. NORDBVIST (Fauna och Flora) beräknat, att minst 12 par häckade 1943. Vid ROSKRYGGS och förfis besök vid Kvismaren i maj hörde den förre ett ex., vilket vi tyvärr icke fingo syn på. *Skärfläckan* har grundat två nya kolonier vid Skånekusten. Den ena om ett 20-tal bon vid Vellinge (G. DANZ) och den andra vid Saxåns utlopp söder om Landskrona. Den 20/7 räknade N. NORRÉN till 170 skärfläckor vid Falsterbo. Tre par ha häckat på Öland (V. OLSSON).

En ny häckningslokal för *dvärgmåns* har upptäckts i sjön Östen, Västergötland (C. A. FRÄNDÉN, Svensk Jakt). Arten har även i år häckat i Askövikens av Mälaren (H. AVELIN). Ett par observerades i Hjälsätaviken den 23/5 (R. ROLLVIK och S.-E. FORSLIUS). Östersund från början av juni till slutet av augusti (L. STRANDBERG). *Severtärerna* har också häckat vid Askövikens (H. AVELIN) samt med två par i Väners (H. FOODER). Kolonien i Kranksjön

omfattar 13 bon (C.-F. LUNDEVALL) och den i Hammarsjön uppgick till ca 75 par (G. NORDBVIST, Fauna och Flora). D. SRÖLANDER iakttog vid sitt besök på Stora Knappen, Väderöarna, den 18/6 åtta *lunnefåglar*.

En omfattande undersökning över *vaktels* förekomst i Sverige kommer G. SVÄRNSON att publicera i »Vår Fågelvärld».

Förändringar i utbredning och individantal.

Stundom kommer en fågel att häcka eller visas utanför sitt normala utbredningsområde, ofta blir det blott tillfälligt, men ibland kan det också vara den första kolonisten, pionären för en utvidgning eller förskjutning av häckningsområdet. Sedan många år tillbaka sker en vandring norrut av en del fågelarter. Flera fynd under året bekräftar detta.

Szaren häckar numera årligen vid Fjällnäs i Härjedalen på 791 m.s höjd över havet (N. H. HÖGLUND). En *törnsläta* sköts i oktober invid Boden, efter att ha uppehållit sig där sedan senare delen av sommaren (Y. CEDERHOLM). En *grönsvängare* iaktogs under våren i Näliden, Jämtland (N. NILSSON). *Rörströparen* har häckat vid Skutskär i nordligaste Uppland (S. LUNDBÄREN), vilket torde vara dess nordligaste häckplats. *Svenskägarens* nordliga och sydliga utbredningsområden tyckas alltmörta smälta samman. Ett flertal sjungande banar hördes i slutet av juni vid Ålsjön i Hälsingland (N. H. HÖGLUND) och en hane observerades under en veckas tid i början av juni vid Ensalven, nära Handöl i Jämtland (C. PERSSON). Sångaren visar sig även regelbundet vid Åndsjön, på Frösön i Jämtland. *Rödvingestrutarna* häckar allmänt i Ärtemark och angränsande socknar i Dalaland (N.-G. KARVITZ). Detta torde vara den västliga sydgränsen för denna arts allmänna häckningsområde. *Näktergalen* har för första gången avlyssnats vid Hornborgasjön i maj (S. FREDRIKSSON och C.-F. LUNDEVALL). *Gökryten* har för fjärde året i rad häckat vid Lovikka i Norrbotten (S. BERGSTRÖM), den nordligaste häckplatsen i Sverige.

Ett *severtörpar* har iakttagits ända upp vid Tornes träsk (O. A. LUNDBÄREN). Anmärkningsvärt är, att *brusaren* grundat en koloni alldeles intill knutarna på Malnö, nämligen vid Lomma-bukten. En koloni finnes även vid Sjölanda, strax utanför samma

